

Schraal en toch mooi !

In vergelijking met de schrale plantengroei is de dierenwereld in de toendra rijk en gevarieerd. Is dit verschijnsel wellicht te wijten aan het feit, dat de mens in deze uitgestrekte gebieden slechts een ondergeschikte rol speelt? Of moeten wij de verklaring zoeken in het onbelemmerde leven van de diersoorten? Toch is er meer drukte in de arctische wateren dan op het land. De zee met haar kleinere temperatuurschommelingen biedt veel meer beschutting en is veel minder onderhevig aan de sterk wisselende weersomstandigheden, die over de uitgestrekte vlakten in alle hevigheid kunnen woeden. Daarom slijten de meeste landdieren dan ook een zwervend bestaan. In het Hoge Noorden voedt de toendra graseters, zoals de kariboes; dit zijn wilde rendieren die men vooral in Canada aantreft. Deze kariboes zijn echte nomaden: in de zomer grazen ze op de magere toendra van de "Barren Grounds". In de herfst trekken ze

met duizenden naar hun winterverblijf aan de Noordcanadese meren. Hierbij volgen ze steeds dezelfde weg: zo drijft hun blinde instinct hen vaak in de val, want overal loeren vijanden, waaronder niet in het minst de mens.

Bij de voorjaarsstocht gaan de vrouwelijke dieren voorop; de mannetjes volgen enkele dagen later. Op dat ogenblik zijn de dieren graatmager en de Eskimo's weten, dat hun vlees dan niet smakelijk is. In de noordelijke toendra worden de jongen geboren. Dan kan de terugtocht aangevat: in juli soms en in oktober zijn ze alle op weg naar het zuiden, wijfjes, mannetjes en jongen samen! Goed gevoed en begeerd door de jagers...

De kariboes zijn buitengewoon tegen het klimaat gewapend: de gespleten hoeven zijn uitstekende sneeuwschoenen, de poten zijn van borstelige haren voorzien en werken als remmen op het ijs, de vettige huid met donzige haren vormt een warme en waterdichte

winterjas. Een andere graseter is de muskusos, die evenveel op een schaap als op een rund gelijkt. Met zijn lange haren op lijf en poten doet hij aan een jak of een bison denken. De muskusos is echter het enige grote kuddedier, dat in de toendra overwintert en daardoor wel gevaar loopt de hongerdood te sterven. Hij is wel bestand tegen lage temperaturen en zijn snelheid beveiligd hem tegen zijn aanvallers. Maar hij loopt niet ver weg op zoek naar voedsel. In vergelijking met de kariboe is hij een honkvaste bewoner van Arctica! Als uitgestrekte zones onverwacht met een laag ijzel worden bedekt, sterven honderden muskusossen bij gebrek aan voedsel. Dat gebeurde nog in 1955-56. De wolf is echter hun grootste vijand. Deze rover van het noorden richt ware slachtingen aan. Vossen en veelvraten vergenoegen zich wel met de resten, al lusten ze ook wel kleinere knaagdieren, zoals de lemming en de sneeuwhaas, die ook door de pooluilen naar waarde worden geschat! Merkwaardig is nog, dat de poolwolf zomer en win-

ijsbeer

poolvos

zeehond of rob

sneeuwhoen

walrus

ter zijn witte pels behoudt, terwijl de poolvos zijn witte winterplunje in de zomer voor een bruin pak aflegt.

De Euraziatische volkeren, voornamelijk de Lappen, hebben van het rendier een huisdier gemaakt. Hun leven hangt ervan af. Daarom moeten zij de dieren in hun trek volgen en trachten voor hen de beste terreinen te vinden. Waar de kudde blijft grazen, worden de tenten opgeslagen. Dan leggen de Lappen hun proviand aan en alles komt van het rendier: vlees, melk, huiden die kleren, tenten, schoenen en sledeschaatsen leveren. Het rendier is bovendien een uitstekend lastdier.

De korte zomer doet de arctische lucht zinderen van allerlei geluiden. Welk een tegenstelling met de kille stilte van de winter... Honderden zeevogels, eidereenden en meeuwen krijsen luid tegen elkaar op. De zeezwaluwen zijn wel rare gasten: hun broedplaatsen liggen in Groenland en Noord-Canada verspreid. Maar als het winter wordt, trekken ze naar het zuiden via Amerika of Europa om in... het zuidpoolgebied de zomerva-

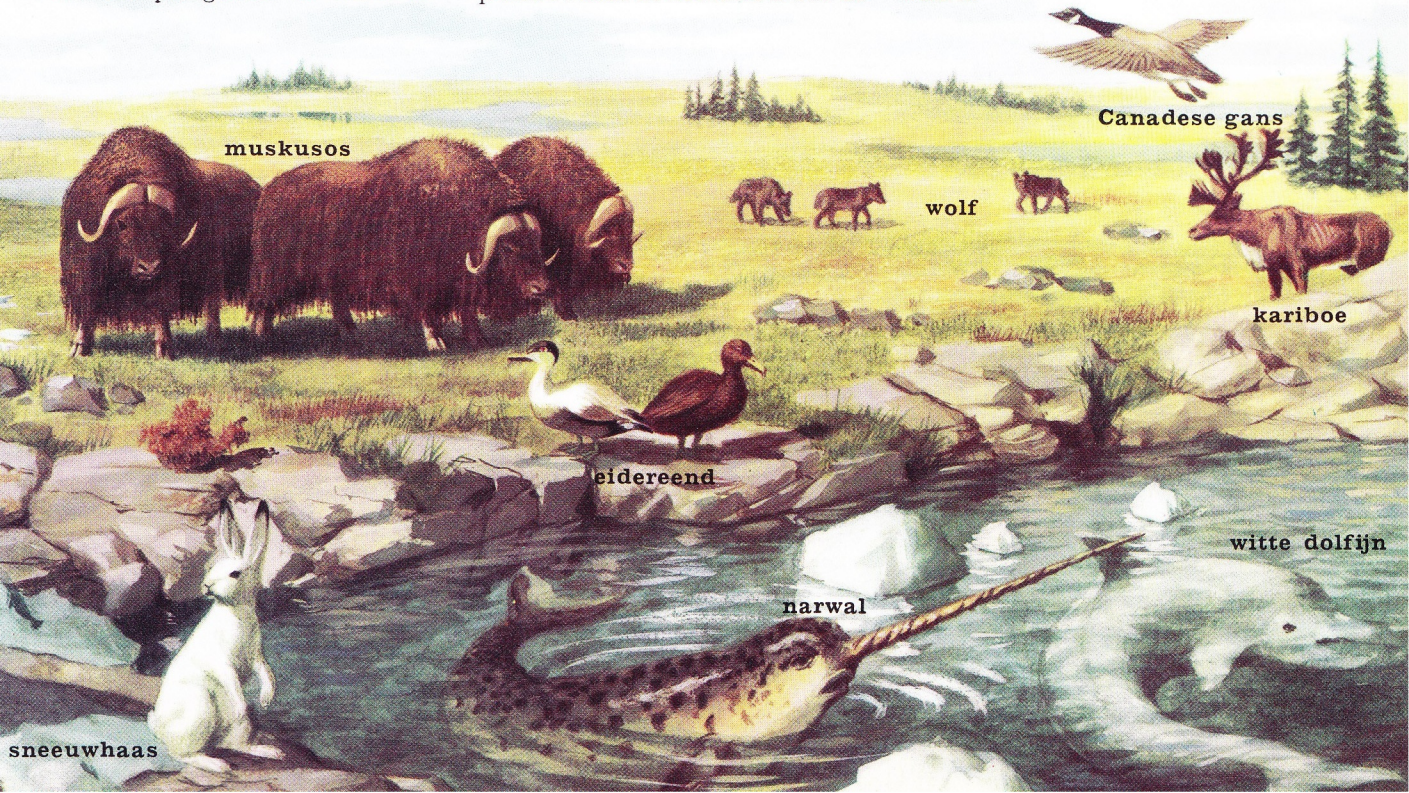
kantie te gaan doorbrengen!

Vóór we echter op reis vertrekken, moeten we je nog voor één ding waarschuwen: naast de lage temperaturen en het ijs vormen de... muggen de ergste plaag! Zodra het lente wordt, krioelt de moerassige toendra van muggen.

Van de waterbewoners is de luimige zeehond de meest voorkomende gast. Tijdens de zomerdagen speelt hij graag in open water; in de winter schuilt hij onder het ijs, al moet hij regelmatig een luchtje kunnen scheppen. Dan bedreigt hem de dood, want de Eskimo is een geduldig jager, net als de ijsbeer, die hoofdzakelijk op drijfijis gehuisvest is. De grootste vijand is echter de dolfin, een vraatzuchtige, die zelfs walvissen aandurft. De Groenlandse zeehonden zijn trekkers. In de herfst zakken ze af naar Newfoundland, waar ze tot maart blijven. Dan trekken ze met duizenden jongen terug naar het prettige noorden. Soms vergist er zich wel eens eentje en verzeilt dan tot groot jolijt van de jeugd ergens op het strand van een westeuropese badplaats! Naast de zeehond is ook de

De korte arctische zomer ten spijt, vinden heel wat dieren voldoende levensmogelijkheden in het noordpoolgebied. De toendra wordt bewoond door kariboes en muskusossen. De eerste zijn echte trekkers en leggen grote afstanden af; de laatste leiden een meer honkvast leven. De Lappen maakten van het rendier een nuttig huisdier. In de wateren is de luimige zeehond de meest voorkomende bewoner.

rob rijk vertegenwoordigd en dient hoofdzakelijk als voedsel voor de ijsbeer. De walvis daarentegen is in de arctische wateren zo goed als uitgeroeid. Wel komen er in de noordpoolwateren nog walrussen voor: het zijn vinpotige zoogdieren, soms 7 meter lang, met twee sterke, lang uitgegroeide hoektanden. Zij kunnen uitstekend duiken en voeden zich bijna uitsluitend met schaaldieren. Onder de andere waterbewoners zijn de schuwe witte dolfin en de krijgshaftige narwal nog wel een kijkje waard.

muskusos

Canadese gans

wolf

kariboe

eidereend

witte dolfin

narwal

sneeuwhaas